

แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนไทยมุสลิม จังหวัดนนทบุรี
A GUIDELINE FOR CONSERVATION & DEVELOPMENT OF LOCAL ARCHITECTURE OF THAI-MUSLIM
HOUSE IN NONTHABURI PROVINCE

ภัทราวดี ศิริวรรณ

สังกัดคณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ นนทบุรี
7/1 ถนนพหลโยธิน ต.สวนใหญ่ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000 โทรศัพท์ 089-9206537 EMAIL: PLA012@WINDOWSLIVE.COM

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบของเรือนไทยมุสลิมและแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนไทยมุสลิม จังหวัดนนทบุรี มีวิธีดำเนินการโดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเรือนไทยมุสลิม ต.ละหาร อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี จำนวน 21 หลังคาเรือน ซึ่งเรือนเหล่านี้ล้วนทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีอายุเรือนต่ำกว่า 30 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดใช้หลักการวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ผลสรุปวิจัย มีดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างถูกวิธี
2. องค์ประกอบของเรือนไทยมุสลิม จังหวัดนนทบุรี มีทั้งสิ้น 18 ส่วนด้วยกันและมีรูปแบบของหลังคา 3 รูปแบบ
3. ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คือ ความไม่เข้าใจของประชาชน ความเสื่อมสภาพของวัสดุตามอายุการใช้งานและเกิดจากการกระทำของเจ้าของเรือนเอง เนื่องจากความรู้ ปัญหาการขาดแคลน วัสดุและช่างที่ชำนาญงาน
4. ความต้องการในการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนไปตามยุคสมัย สิ่งก่อสร้างแบบดั้งเดิมถูกมองว่าล้าหลัง กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และความเป็นส่วนตัวเพิ่มมากขึ้น
5. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการปลูกเรือนหลังใหม่ตามแบบและวัสดุสมัยใหม่ เนื่องจากช่างฝีมือและวัสดุแบบเดิมมีราคาแพงและหายาก ใช้เวลาในการก่อสร้างยาวนานกว่า
6. ศาสนาอิสลาม มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมเป็นอย่างมาก กิจปฏิบัติของชาวมุสลิมโดยอิงการของศาสนาแทบทั้งสิ้น รูปแบบของเรือนที่อยู่อาศัยส่วนหนึ่งก็ได้รับอิทธิพลจากศาสนาด้วยเช่นกัน
7. กิจกรรมที่ปฏิบัติภายในเรือนส่วนใหญ่ จะใช้พื้นที่บริเวณโถงอเนกประสงค์เป็นหลัก เนื่องจากเรือนมีห้องที่เป็นห้องนอนน้อยมาก จะมีเฉพาะหัวหน้าครอบครัวเท่านั้น การลด

ระดับพื้นเรือนช่วยทำให้เกิดความชัดเจนในแบ่งขอบเขตการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ภายใน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์พัฒนา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนไทยมุสลิม จังหวัดนนทบุรี

Abstract

This research aims to study the components of Thai-Muslim house and the guide lines for the preservation and the development of the architecture of Thai-Muslim vernacular houses in Nonthaburi Province. The Sample for this research includes people living in 21 Thai-Muslim houses in Lahan Sub-district, Bang Bua Thong District, Nonthaburi. These houses are invaluable as vernacular architecture with Less than 30 years. Two types of tools were used in this research comprising questionnaires and interviews. Percentage was used to analyze the data acquired from all questionnaires.

The study results can be concluded as follows:

1. The majority of the populations have never known about correct procedures of the preservation and the development.
2. Thai-Muslim houses in Nonthaburi Province consist of 18 parts and have three types of roofs.
3. The problems and the obstacles in the preservation and the development of the vernacular architecture comprise people not understanding, material decay caused from years of services and by people living in the houses due to their ignorance, lack of materials and house experts.
4. The sample's needs have changed over time. Old fashioned houses have been considered outdated. The sample needs safety in life, property and more privacy.
5. Most of the populations want to build new houses with modern styles and materials, as expert

house builders and old materials are expensive and scarce. Moreover, houses with old style require longer hours of work.

6. Islamic religion has significantly influenced need Muslim's ways of life. Almost all Muslim activities are based on Islamic religion. Some houses are also influenced by the religion.

7. Most of the activities in houses are mainly done in free space as the houses have few bedrooms only the head of household has a bedroom. Therefore, floor leveling helps identify and differentiate the use of space clearly.

Keywords: conservation & development local architecture Thai-Muslim house Nonthaburi Province

1. บทนำ

บ้านเรือนนับได้ว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ในการตอบสนองความต้องการที่อยู่อาศัยเพื่อป้องกันอันตรายจาก ลมฟ้าอากาศ สัตว์ร้าย นอกจากนี้บ้านเรือนยังถูกออกแบบให้ เหมาะสมกับลักษณะภูมิอากาศตลอดจนถึงจารีตประเพณีทางสังคม และรูปแบบการดำเนินชีวิตมีทั้งคุณค่าความงามและประโยชน์ใช้ สอย เรือนไทยมุสลิม นอกจากจะสร้างเพื่อตอบสนองความต้องการ พื้นฐานของมนุษย์ดังกล่าวแล้วยังสะท้อนให้เห็นศาสนาอิสลามที่มี อิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสร้างบ้านเรือนให้คล้อยตามวิถีชีวิตผู้นับถือ ศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง ทั้งรูปแบบการใช้พื้นที่การอยู่อาศัย การ ประกอบกิจกรรมในการดำเนินชีวิตและประดับตกแต่งเรือนให้ดู งดงาม จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคกลางที่มีความ น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีผู้นับถือศาสนาอิสลามมาตั้งถิ่นฐาน และกระจัดกระจายอยู่ทั่วจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้อง ศึกษาคุณค่าของงานสถาปัตยกรรมท้องถิ่นของเรือนไทยมุสลิมเขต บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ในปัจจุบันชาวมุสลิมย่านบางบัวทอง และชุมชนมุสลิม ได้ตั้งบ้านเรือนและชุมชนมุสลิมไว้ซึ่งผู้วิจัยได้เห็น ความสำคัญของชุมชนมุสลิมเขตบางบัวทอง จ.นนทบุรี เพราะ ชุมชนนี้ตั้งถิ่นฐานมานานกว่า 20 ปี สมควรที่จะศึกษาคุณค่าของ งานสถาปัตยกรรมท้องถิ่นของเรือนไทยมุสลิมเขตบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นตัวอย่างต้นแบบเรือนไทยมุสลิมของจังหวัด นนทบุรี ที่นำศึกษาให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบของเรือนไทยมุสลิม จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเสนอแนวในการอนุรักษ์และพัฒนาประโยชน์การใช้พื้นที่ภายในเรือนไทยมุสลิม เขตบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เพื่อ

นำแนวคิดในการออกแบบบ้านเรือนไทยมุสลิม จังหวัดนนทบุรีไป ประยุกต์ออกแบบบ้านเรือนไทยมุสลิมให้มาอยู่ต่อไป

3. ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีในการอนุรักษ์และพัฒนา

3.1 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น วิวัฒน์ เตมียพันธ์ (2540:3) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบของอาคารที่ชาวบ้านสร้างขึ้นในแต่ละ ท้องถิ่นและเน้นเอาเฉพาะอาคารประเภทพักอาศัยคือตัวเรือน นั้นเอง ซึ่งมีรูปแบบย่อมมีลักษณะแปลกแยกแตกต่างกันไปตาม ลักษณะของวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมและสภาพดินฟ้าอากาศที่ แตกต่างกันประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2540:171) ได้ให้ความหมายว่า สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสนองต่อประโยชน์ใช้สอยเบื้องต้นยังไม่ มีการเพิ่มองค์ประกอบทางศิลปะตกแต่งเข้าไป รูปแบบงาน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เกิดขึ้นจึงเกิดความต้องการด้านประโยชน์ใช้ สอย ขนาด สัดส่วน การใช้วัสดุก่อสร้าง การดำเนินชีวิต คตินิยม ความเชื่อและระสนิยมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆลักษณะของงาน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจึงเรียบง่าย ยังไม่มีความสลับซับซ้อน

3.2 เรือนไทยมุสลิม จังหวัดนนทบุรี

ลักษณะเรือนไทยมุสลิมได้ดูสูง สูงจากพื้นดินประมาณ พันศรีษะ รวมทั้งระเบียงและชานมีการยกระดับสูงด้วย การยกได้ ฤกษ์นี้มียกระดับลดหลั่นกัน พื้นระเบียงลดจากพื้นห้องนอน 40 เซนติเมตร และปิดด้วยไม้ระแนงตีเว้นช่องโปร่ง การลดระดับพื้นทำให้ได้ประโยชน์ดังนี้ คือ ช่วยให้ลมพัดผ่านจากใต้ถุนขึ้นมาข้างบน สามารถมองลงมายังใต้ถุนชั้นล่างได้ และใช้ระดับลด 40 เซนติเมตร ไว้เป็นที่นั่งห้อยเท้า หลังคาทรงจั่วสูงชายคายื่นยาว หลังคาของ เรือนไทยมุสลิมเป็นทรงมนิลา ใช้ไม้ทำโครงมุงหลังคาด้วยกระเบื้อง ลอนคู่ เรือนครัว ยื่นต่อออกจากเรือนนอน พื้นลดจากพื้นเรือนนอน 40 เซนติเมตร มีบันไดต่อลงจากด้านเรือนครัว

สรุปเรือนไทยมุสลิม มีลักษณะเฉพาะตัวที่มีคุณค่าทาง สถาปัตยกรรมดังนี้

1. หลังคาเป็นหลังคาทรงสูง มีความลาดชัน เพื่อให้ให้น้ำฝน ไหลผ่านโดยสะดวก โดยทั่วไปมี 3 แบบ คือ หลังคาจั่ว หลังคา บั้นหมา หลังคาจ่วมนิลา มีการต่อชายคายออกไปคลุมบันได
2. ไม่นิยมฝังเสาเรือนลงไปดิน แต่จะใช้ตอม่อหรือ ฐานเสาที่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ศิลาแลง หรือเสาก่ออิฐฉาบปูนรองรับ
3. วิธีสร้างเรือนประกอบส่วนต่าง ๆ ของเรือนบนพื้นดิน ก่อนแล้วจึงยกส่วนโครงสร้างต่าง ๆ ขึ้นประกอบเป็นตัวเรือนอีกที หนึ่ง การสร้างเรือนวิธีนี้ทำให้สะดวกในการย้ายบ้าน ซึ่งนิยมย้าย บ้านทั้งหลังโดยใช้คนหามโดยถอดส่วนที่มีน้ำหนักมากออกเสียก่อน เช่น ฝา กระเบื้องมุงหลังคา ฯลฯ
4. ไม่นิยมสร้างรั้วกันบริเวณบ้าน แต่ปลูกไม้ผล เช่น มะพร้าว มะม่วง ขนุน กัลย เพื่อให้ร่มเงาและเป็นการแสดงอาณา เขตของบ้านเรือนซึ่งนิยมสร้างแยกกันเป็นหลัง ๆ

5. การวางตัวเรือน ตัวเรือนหันหน้าเข้าหาเส้นทางสัญจร ทั้งทางน้ำ และทางบก ซึ่งสามารถรับลมบกและลมทะเลได้

6. นอกจากเรือนพักอาศัยแล้ว ยังมีอาคารประกอบ บ้านเรือนอีกได้แก่ ศาลา ซึ่งมีรูปทรงของหลังคาคล้ายตามความนิยมของรูปแบบเรือนพักอาศัย เช่น หลังคาจั่ว หลังคาปั้นหยาศาลาเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นตามลักษณะการใช้สอย เช่น ใช้ประชุม หรือพบปะสังสรรค์ของชาวบ้าน เป็นที่หลบแดดฝนระหว่างเดินทาง

3.3 ความหมายแนวความคิดทฤษฎีในการอนุรักษ์และพัฒนา

การอนุรักษ์ หมายถึง การปรับปรุงหรือป้องกันอาคารและบริเวณใกล้เคียงในหมู่บ้านหรือเมืองขนาดเล็ก หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ (ประถม ต้น สุขานันท์ 2530 : 10)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2515: 17-18) ได้ให้ความหมายของคำว่าพัฒนาว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ดีขึ้น ในหนังสือทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ วีระ โรจน์พจนรัตน์ (2540 : 1-11)ได้เสนอการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองทางวัฒนธรรมที่เป็นสถาปัตยกรรมการดำเนินการอาจปฏิบัติในระดับและวิธีการต่างๆ ขึ้นอยู่กับสภาพของอาคารและสถานที่แต่ละแห่งเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถจำแนก ได้ดังนี้

1. การคุ้มครองป้องกัน (Protection)
2. การบำรุงดูแลรักษา (Maintenance)
3. การอนุรักษ์ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Conservation)
4. การเสริมมั่นคงแข็งแรง (Consolidation)
5. การบูรณปฏิสังขรณ์ (Restoration)
6. การสร้างรูปแบบขึ้นใหม่ (Reconstruction)
7. การบูรณะแบบจัดขึ้นส่วนเก่าใส่ตามแบบเดิม (Anastilosis)

4. วิธีดำเนินงาน

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ได้กำหนดขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษางานวิจัยและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โดยวิธีการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ตรง และการใช้กรอกแบบสอบถาม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ตำบลละหาร อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 21 หลังทำการสุ่มเลือกบ้านมีอายุต่ำกว่า 30 ปี

3. การตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบแบบสอบถามมีการทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้จำนวน 10 ชุด เพื่อหาความชัดเจนของแบบสอบถามและนำปัญหาในการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากการทดลองใช้ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาในเบื้องต้นโดยผู้เชี่ยวชาญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสำรวจภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยให้นักศึกษาชั้นปีที่5ที่เรียนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไปสัมภาษณ์จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

5. ผลการศึกษา/การทดลอง

ผลการสำรวจสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.5 รองลงมาคือ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 28.5 โดยมีอายุ 41-45 ปี ร้อยละ 28.5 และอายุ 31-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 24 และอายุมากกว่า 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 24 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ถึงร้อยละ 47.6 รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 24 ส่วนอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 14.2 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 58 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.3 ระดับปริญญาตรี และไม่ได้ศึกษามีคะแนนเท่ากันคือร้อยละ 4.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีรายได้มากที่สุด ประมาณ 10,000 – 15,000 บาท ร้อยละ 47.6 รายได้ต่ำกว่า 5,000 – 10,000 บาท ร้อยละ 19.1 รายได้ 20,001 – 25,000 บาท ร้อยละ 9.5 จำนวนสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่มีจำนวน 1-4 คน คิดเป็นร้อยละ 66.6 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมคืออยู่มาตั้งแต่เกิด คิดเป็นร้อยละ 47.6 และย้ายมาจากภูมิลำเนาแหล่งอื่น คิดเป็นร้อยละ 28.5 ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของเรือนเอง คิดเป็นร้อยละ 61.9 มีเพียงร้อยละ 38.1 เป็นผู้อาศัย ส่วนใหญ่อยู่อาศัยภายในเรือน 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 61.9 และเรือนจะปลูกสร้างมาแล้วต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 58 และมากกว่า 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.57 ค่าใช้จ่ายในการปลูกสร้างเรือนครั้งแรกของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 30,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาคือ 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสามารถในทางช่างไม้ จึงสามารถซ่อมแซมเรือนของตนเองได้เอง คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาคือ จ้างช่างมาซ่อม คิดเป็นร้อยละ 38 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าที่อยู่อาศัยของตนเองมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และแสดงถึงวิธีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี คิดเป็นร้อยละ 61.9 มีเพียงร้อยละ 38 เท่านั้นที่ทราบ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านการอนุรักษ์เลยถึงร้อยละ 57 มีเพียงร้อยละ 42.8 เท่านั้นที่พอจะทราบบ้าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะปรับปรุงซ่อม หรือคิดที่จะปลูกเรือนใหม่ ถึงร้อยละ 80.9 มีเพียงร้อยละ 19 เท่านั้น ที่มีความพอใจในสภาพของเรือนในปัจจุบันอยู่แล้ว เรือนส่วนใหญ่มีบันไดขึ้นลง 1 จุด คิดเป็นร้อยละ 61.90 บาท และมีเฉลียงหน้าบ้าน คิดเป็นร้อยละ 61.90 เรือนส่วนใหญ่ถูกปลูกสร้างมาแต่เดิม คิดเป็นร้อยละ 85.71 และปลูกสร้างในตำแหน่งที่น้ำท่วมถึง คิดเป็นร้อยละ 90.47 เรือนไทยมุสลิมส่วนใหญ่ไม่นิยมทำรั้ว ร้อยละ 76.19 ส่วนใหญ่มีการปลูกพืชเป็นแนวรั้วเท่านั้น มิได้

มีรั้วที่มั่นคง เรือนส่วนใหญ่มีห้องน้ำห้องส้วมในบ้านร้อยละ 85.71 ส่วนใหญ่มีบ่อน้ำแยกต่างหากไม่ด้านหน้าก็ด้านข้างของเรือน คิดเป็นร้อยละ 71.42 ส่วนใหญ่เรือนไทยมุสลิมยกพื้นบ้านสูง ร้อยละ 61.90 เรือนส่วนใหญ่ไม่นิยมทาสีหรือวัสดุเคลือบผิวแต่อย่างใด คิดเป็นร้อยละ 57.14 และไม่นิยมลวดลายตกแต่ง ร้อยละ 80.95 ไม่นิยมม่านประดับตามประตูและหน้าต่าง คิดเป็นร้อยละ 61.90 นิยมใช้เสื่อน้ำมันปูพื้นภายในเรือน ร้อยละ 66.66 ส่วนใหญ่นิยมการลดระดับพื้นภายในเรือนเพื่อแยกขอบเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในเรือน ร้อยละ 61.90 มักมีประตูเปิดปิดระหว่างห้องภายในเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.90 ใช้ห้องโถงเอนกประสงค์เป็นที่รับรองแขก ร้อยละ 56.52 และใช้ห้องเอนกประสงค์เป็นที่พักผ่อนภายในเรือนและใช้เป็นี่สำหรับเด็กทำการบ้าน-อ่านหนังสือด้วยใช้ห้องครัวเป็นที่ประกอบอาหารและเป็นี่รับประทานอาหาร สถานที่ที่ใช้ซักผ้าส่วนใหญ่ ใช้ชานหลังเรือนและใช้ตากผ้าด้วย ส่วนที่เก็บของใช้ภายในเรือนมักใช้ห้องเก็บของเป็นที่เก็บ มีห้องละหมาดภายในเรือน ใช้ห้องนอนเป็นที่แต่งตัวและนอน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัวจึงมักมีห้องนอนส่วนตัว เฉลียงหลังเรือนและนอกเรือนนิยมใช้เป็นี่ที่แขวนกรงนกมากที่สุด ในการรับรองแขก(กรณีค้างคืน) ใช้ห้องนอน ใช้ใต้ถุนเป็นที่เก็บผลผลิตทางการเกษตร ในการสำรองน้ำใช้ภายในเรือนมักใช้ชานหลังเรือนเป็นที่เก็บสำรอง ใช้บริเวณนอกเรือนเป็นที่จอดรถ คนมุสลิมนิยมทานอาหารพร้อมกันทั้งครอบครัว และปรุงอาหารทานเองทุกมื้อ สมาชิกส่วนใหญ่ละหมาดพร้อมกัน สถานที่พักผ่อนภายในครอบครัวคือ ห้องโถงเอนกประสงค์ ในปัจจุบันเรือนของกลุ่มตัวอย่างมีน้ำประปา-บาดาลใช้ ในช่วงเวลากลางวันไม่มีคนอยู่ภายในเรือนเลย หากมีงานเลี้ยงไม่ใหญ่มากภายในเรือน โถงเอนกประสงค์จะเป็นสถานที่ในการจัดงาน

ผลการสำรวจเฟอร์นิเจอร์ภายในเรือน พบว่ามี ตู้โซฟา ตู้เสื่อผ้า โต๊ะอ่านหนังสือ ตู้เก็บกับข้าว โต๊ะเครื่องแป้ง ชั้นวางของ ตู้ยา เตียงนอน เต้าแก๊ส เครื่องใช้ไฟฟ้า อ่างล้างจาน พัดลม ตู้เย็น รถจักรยานและรถจักรยานยนต์ วิทยุเทป ทีวี และวีดีโอ

ภาพที่ 1 เรือนไทยมุสลิม ต.ละหาร จ.นนทบุรี

ภาพที่ 2 บ้านโตหน้าบ้านเรือนไทยมุสลิม

ภาพที่ 3 บริเวณบ้านที่ยกใต้ถุนสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วม
ภาพที่ 3 พื้นที่บ้านติดชายคลองจะมีสะพานข้ามคลอง

ภาพที่ 4 สภาพแวดล้อมของเรือนไทยมุสลิม จ.นนทบุรี

ภาพที่ 5 บริเวณใต้ถุนเรือนไทยมุสลิมใช้นั่งพักผ่อนและทำ กิจกรรม

ภาพที่ 9 บริเวณคูน้ำรอบบ้านเรือนไทยมุสลิม
ต.ละหาร อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี

ภาพที่ 6 สุ่มดักปลา

ภาพที่ 10 บันไดหน้าบ้านมีที่ล้างเท้า

ภาพที่ 7 บริเวณใต้ถุนเรือนบ้านเป็นที่เก็บเรือและทำกิจกรรม

ภาพที่ 11 บ้านที่ต่อเติมใหม่ยกพื้นสูงใต้ถุนโล่ง

ภาพที่ 8 ใต้ถุนบ้านใช้ตากผ้าและทำกิจกรรม

ภาพที่ 12 บ้านเรือนมุสลิม จ.นนทบุรี

ภาพที่ 16 ห้องนอนกระจกภายในบ้าน

ภาพที่ 13 บริเวณรอบบ้านจะเป็นที่เก็บเรือและเลี้ยงไก่

ภาพที่ 17 พื้นภายในบ้าน

ภาพที่ 14 เสามีฐานคอนกรีตรองรับอยู่

ภาพที่ 18 บริเวณโถงพักผ่อนภายในบ้าน

ภาพที่ 15 บริเวณโคนเสาจะมีฐานคอนกรีตรองรับเสาอยู่

ภาพที่ 19 ห้องครัวพื้นที่ทำอาหารภายในบ้าน

6. สรุปและการอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และ พัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนไทยมุสลิม จ.นนทบุรี ผลที่ได้จาก วิจัยครั้งนี้ พบว่าลักษณะของเรือนส่วนใหญ่เป็นเรือนที่ยกพื้นสูง สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ใต้ถุนเรือนได้ มีบันไดขึ้น-ลง 1 จุด มักทำที่ล้างเท้าไว้บริเวณบันไดเสมอ มีเฉลียงหน้าบ้าน ไม่นิยมทาสี หรือวัสดุเคลือบผิวแต่อย่างใด ไม่นิยมทำรั้ว มีการปลูกพืชเป็นแนว รั้วส่วนใหญ่มีห้องน้ำส้วมอยู่ภายในเรือน บ่อน้ำส่วนใหญ่อยู่นอก เรือนมักไว้ด้านหน้าหรือด้านหลังของเรือน ส่วนใหญ่เรือนกลุ่ม ตัวอย่างมีการต่อเติมมาแล้ว วัสดุที่ใช้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากการ ก่อสร้างครั้งแรก เรือนส่วนใหญ่ไม่มีลวดลายฉลุตกแต่ง ไม่มียั้งข้าว เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย พื้นที่ ภายในของเรือนส่วนใหญ่เป็นโถงโล่ง มีการกันห้องเท่าที่จำเป็น เท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นห้องนอนของเจ้าของเรือน พื้นที่ใช้สอยอื่นใช้ การลดระดับของพื้นเรือนแทน มีประตูเปิด-ปิดภายในเรือน ไม่นิยม ใช้ม่านประตูที่หน้าต่างและประตู พื้นภายในส่วนหน้าของเรือนนิยม ปูด้วยเสื่อน้ำมัน

ลักษณะของกิจกรรมที่ปฏิบัติกันเป็นประจำ เช่น

- โถงอเนกประสงค์ใช้เป็นที่รับแขก พักผ่อนภายใน เรือนใช้ทำงานอดิเรก และเป็นที่พักทำอาหารอ่านหนังสือและเก็บ ของใช้ภายในเรือน

- เฉลียงด้านหน้าเรือน ใช้เป็นที่นั่งเล่นและเป็นที่พักผ่อน ระบาย

- ห้องครัว เป็นที่ประกอบอาหารและรับประทานอาหาร

- ห้องนอน เป็นที่นอนของสมาชิก และเป็นที่ตั้งตัว รวมทั้งรับรองแขก (กรณีค้างคืน)

- ขานหลังเรือน ใช้เป็นตากผ้าและสำรองน้ำใช้ภายในเรือน

- พื้นที่ใต้ถุนเรือน ใช้เป็นที่เก็บผลผลิตทางการเกษตร และเลี้ยงสัตว์

- ห้องละหมาด ใช้เป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนา โดยเฉพาะ โดยเฉพาะมีห้องละหมาดเป็นสัดส่วนแยกเป็นพื้นที่ ชัดเจน

- ห้องน้ำ-ส้วม

- ที่จอดรถอยู่นอกเรือน

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีอิทธิพล ต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะทานอาหาร พร้อมกันทั้งครอบครัว และส่วนใหญ่จะปรุงอาหารทานเอง มีงาน อดิเรกหรือกิจกรรมเสริมทำ สมาชิกในครอบครัวทุกคนจะมีส่วน ช่วยในกิจกรรมนั้น อุปกรณ์ เครื่องใช้ ภายในเรือนของกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

1. ตู้โชว์
2. ตู้เสื้อผ้า
3. โต๊ะอ่านหนังสือ
4. ตู้เก็บกับข้าว

5. โต๊ะเครื่องแป้ง

6. ชั้นวางของ

7. ตู้ยา

8. เตียงนอน

9. เตาแก๊ส

10. เครื่องครัวไฟฟ้า

11. อ่างล้างจาน

12. พัดลม

13. ตู้เย็น

14. รถจักรยานยนต์

15. เตาถ่าน – เตาฟืน

16. เครื่องเสียง

17. ทีวี, วีดีโอ

18. บิมน้ำ

19. พูกเบาะ เครื่องนอน

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ในเรื่องของการอนุรักษ์เลย คิดว่าสิ่งที่จะอนุรักษ์ไว้สำหรับเรือน ของตนน่าจะเป็นรูปทรงของหลังคาและอาคาร การวางเสาเรือนบน ฐาน ในเรื่องความต้องการในการพัฒนากลุ่มตัวอย่าง คิดว่า เรือน ของตนน่าจะกันห้องแบ่งเป็นห้องส่วนตัวมากขึ้นและมีประตูเปิด- ปิดภายในห้องทุกห้อง พื้นเรือนควรลดระดับเพื่อแยกประโยชน์ ใช้สอยของพื้นที่ชัดเจนขึ้น ผนังกันห้องควรเพิ่มความสูงให้มากกว่าเดิม พื้นที่ใช้สอยภายในส่วนใหญ่เห็นว่าขาดความเป็นระเบียบ ฐานเสาที่มีความไม่เท่ากันทำให้เรือนขาดความสวยงาม วัสดุที่ใช้ แทนวัสดุของเดิมที่ชำรุดก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้เรือนขาดความ สวยงาม เนื่องจากวัสดุเดิมหายากและมีราคาสูง อีกทั้งช่างที่มีฝีมือ ค่าแรงก็สูงด้วยเช่นกัน สิ่งทีกลุ่มตัวอย่างต้องการปรับปรุงมากที่สุด คือวัสดุหลังคาและพื้นเรือน เนื่องจากเก่าและชำรุดมาก แต่ที่น่า วิดกมากที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าหากมีปัจจัยเพียงพอที่จะปลูกเรือนใหม่ คิดว่าจะปลูกเรือนตามแบบและวัสดุสมัยใหม่ โดยให้เหตุผลว่าราคาถูก แบบเดิม และวัสดุก็หาง่ายกว่า ช่างฝีมือก็ ค่าแรงถูกกว่า

7. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่เป็นอุปสรรค ต่อการอนุรักษ์และพัฒนาคือความไม่รู้ของประชาชน ปัญหาที่เกิด จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้วิถีการดำเนินชีวิต เปลี่ยนตามไปด้วย ดังนั้นจึงเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และ พัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนไทยมุสลิม ดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ฝีมือช่างแบบดั้งเดิม เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนช่างที่มีฝีมือ ดังนั้นหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องควรที่จะประสานงานกับสถานศึกษาหรือกรมฝีมือแรงงาน ขึ้น โดยมุ่งเน้นวิธีการแบบดั้งเดิม เพื่อให้ผู้ที่ผ่านการอบรมสามารถ นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาเรือนของตน

2. ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์วัสดุก่อสร้าง จากการวิจัยพบว่าเรือนของกลุ่มตัวอย่างหลายหลังมีการซ่อมแซมเรือนโดยใช้วัสดุใหม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อ วัสดุชนิดเดิม จึงควรส่งเสริมให้มีการผลิตวัสดุแบบดั้งเดิมเพื่อใช้ในงานอนุรักษ์โดยให้โรงงานผู้ผลิตวัสดุก่อสร้างผลิตวัสดุชนิดทดแทนเสมือนจริงขึ้นใช้ในงานก่อสร้าง

3. ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ รูปแบบ ลวดลายฉลุ และองค์ประกอบของเรือนไว้โดยสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยภายในให้ได้รับประโยชน์สูงสุดตามวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ โดยที่ไม่ทำให้ ภาพโดยรวมของเรือนต้องสูญเสียความงามทางสถาปัตยกรรมไป โดยให้ผู้ผลิตวัสดุก่อสร้างรายใหญ่ทำการผลิตวัสดุใหม่ ขึ้นทดแทน

4. ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์รูปแบบเรือนไทยมุสลิมไว้โดยให้เทศบาลกองช่างโยธาและสถาปนิกอนุรักษ์แบบเรือนไทยมุสลิมไว้

5. ให้ความรู้เรื่องของการพัฒนาอย่างถูกวิธี โดยไม่ทำให้คุณค่าทางสถาปัตยกรรมต้องถูกทำลายไป เนื่องจากการพัฒนา

6. การพัฒนาพื้นที่ใช้สอยภายในให้สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุดจากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการกันห้องเพิ่มเติมและต้องการลดระดับพื้นเรือนให้เกิดขอบเขตที่ชัดเจน และเพิ่มความสูงของผนังห้องให้มากกว่าเดิม พื้นที่สำหรับละหมาดต้องการสัดส่วนของพื้นที่ที่ชัดเจนมากขึ้น

7. สนับสนุนให้มีการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยให้ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นประสานงานไปยังกรมศิลปากรเพื่อขึ้นทะเบียนเรือนที่ทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่นไว้

8. ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยหวังว่าจะเสนอรูปแบบเรือนไทยมุสลิมประยุกต์ขึ้นเพื่อผู้ที่ต้องการจะปลูกเรือนหลังใหม่ โดยสามารถใช้วัสดุสมัยใหม่ หรือวัสดุแบบดั้งเดิมก็ได้ แต่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์

9. ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบเรือนไทยมุสลิม เพื่อตอบสนองตรงตามความต้องการของกลุ่มผู้อาศัยได้ต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

การอนุรักษ์แบบบ้านเรือนไทยมุสลิม เป็นอนุรักษ์แนวความคิดในการออกแบบบ้านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ออกแบบบ้านได้ทุกยุคสมัยโดยสถาปนิกและวิศวกรและช่างผู้ชำนาญงาน ตลอดจนสมาคมสถาปนิกสยามได้จัดทำแบบบ้านเรือนไทยมุสลิมเป็นแบบบ้านมาตรฐานที่ทุกคนสามารถนำแบบบ้านไปสร้างอยู่อาศัยได้

ขอขอบคุณคณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมินนทบุรี ที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านชุมชนละหาร เขตบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จนทำให้ งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนนักศึกษาสถาปัตยกรรม ชั้นปีที่ 5 ที่ช่วยเก็บข้อมูล

9. เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมศิลปากร 2540 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคเหนือ (ประเภทเรือนอยู่อาศัย) กรุงเทพฯ บริษัท สยามบุ๊คแอนด์พับลิเคชั่น จำกัด
- [2] เขต รัตนจรณะ 2538 บ้านไทย บริษัท แอ็ดว็อันซันเตอร์เนชั่นแนล พรินต์ติ้งเซอร์วิส จำกัด
- [3] เขต รัตนจรณะ และคณะ 2537 เรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ บริษัท อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง จำกัด (มหาชน)
- [4] จักรกฤษณ์ นรมิตผดุงการ และคณะ 2530 การปกครองท้องที่ต่างวัฒนธรรม สถานการณ์ในบริเวณ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้และแนวทางแก้ไข กรุงเทพฯ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- [5] ชูสิริ จามรมาน 2521 การวิจัยข้อมูลทางศิลปะและโบราณคดี ณ เมืองโบราณยะรัง จังหวัดปัตตานี นครปฐม โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
- [6] ชำเลียง วุฒิจันทร์ และคณะ 2531 ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรุงเทพฯ สำนักงานสารนิเทศ
- [7] ศรีจิต พึ่งรัมย์ 2539 การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก-นครใน สงขลา วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคการเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- [8] บุญสม ศรีสะอาด 2535 การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 2 สุวีริยาสาส์นจัดพิมพ์
- [9] บัณฑิต จุลาสัย 2532 การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนชั้นพื้นฐาน สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- [10] ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม 2522 ชุมชนโบราณในสี่จังหวัดภาคใต้ เมืองโบราณ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2
- [11] สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2512 การพัฒนาชุมชน พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- [12] สว่าง เลิศฤทธิ์ 2531 เมืองโบราณยะรัง บริษัท อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด
- [13] เสาวนีย์ จิตต์หมวด 2535 วัฒนธรรมอิสลาม สำนักนำทาง
- [14] ลออแมน อารีฟินบินจิ 2541 ลังกาสูเก ปาตานีคารุสลาม พิมพ์ครั้งที่ 1 ยะลา เจริญผล
- [15] อนันต์ วัฒนานิก 2528 และหลังเมืองตานี พิมพ์ครั้งที่ 1 ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิริวัฒนาการพิมพ์
- [16] อุตัย หิรัญโต 2522 โลกมุสลิม กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มิตรสยาม
- [17] ทวี ไชยนาพงศ์ 2543 การศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง